

Psikoloji

İntihara Yatkın Şairi Nasıl Anlarsınız?

Şairler duygulu insanlar. Duyguları, sevinçleri, kederleri, öfkeleri haliyle sizden benden daha güçlü oluyor. Tabii kederleri de. Bu nedenle şairler arasında kendi yaşamlarına kendileri son verenlerin sayısı oldukça kabarıktır. Bu eğilimi önceden bilebilmek, anlaşılabilir nedenlerden ötürü önemli. İntiharların nedenleri konusunda çeşitli teoriler var. Fransız sosyolog Emile Durkheim, temel öge olarak kişinin sosyal bir gruba bağlanamamasını görmekteydi. Daha geleneksel kuramlarsa umutsuzluk ve çaresizlik gibi duyguları öne çıkartıyorlar.

İki Amerikalı araştırmacı, Texas Üniversitesi'nden James W. Pennebaker ve Pennsylvania Üniversitesi'nden Shannon Wiltsey Stirman, bir bilgisayarlı analiz programı kullanarak, bu kuramların geçerliliğini sınamak istemişler. Araştırmacılar, intihar etmiş dokuz Amerikalı, Rus ve İngiliz şairle, bunlarla yaşadıkları çağ, milliyet, eğitim ve cinsiyet açısından uyuşan, ama intihar girişiminde bulunmamış dokuz şairin şiirlerini karşılaştırmışlar. 300 kadar şiir üzerinde yapılan araştırma-

da kelimelerin kullanım sıklığını ve anlamlarını nicelleştiren bir yazılım kullanılmış. Araştırmacılar Durkheim'in teorisini sınamak için şairin kendisiyle başkalarına ve iletişim kavramına yaptığı atıfları saymışlar. İntiharı umutsuzluğa bağlayan kuram içinde ölüm ve olumsuz duyguları betimleyen sözcükleri araştırmışlar. Sonuçta görülmüş ki, kontrol grubundaki şairler, depresyon ve benzer duygularla paylaşıyorlar. Olumlu ve olumsuz duyguların belirtilmesinde de iki grup arasında fark yok. Ancak araştırmacılara göre, yaşamlarına son veren şairler edebi yaşamları boyunca şiirlerinde "ben" sözcüğünü dikkat çekici bir sıklıkla kullanırken, "konuşmak" ya da "paylaşmak" gibi iletişim çağrıştıran sözcüklerden kaçınmışlar. Pennebaker, 1963 yılında intihar eden şair Sylvia Plath'ın şiirlerinin hemen tümünde "ben" sözcüğünün baskın olduğuna dikkat çekiyor. İntihar etmiş şairlerin bir başka özelliği de, yaşamlarının sonlarına doğru şiirlerindeki "biz" sözcüğünün giderek azalması. Araştırmacılar, bunu giderek artan bir izolasyonun işareti olarak yorumluyorlar. Ayrıca umutsuzluk duyguları çağrıştıracak "nefret" ya da "değersiz" gibi sözcüklerde de herhangi bir artış gözlenmemiş. **Sonuç: Durkheim haklı...**

Science, 10 Ağustos 2001
New Scientist, 4 Ağustos 2001

Nilgün Marmara

Canım Sıkıntı Sınırı

Aydınlıkta köhneliği belirginleşen ve kentte ve konutta hiçbir şey neyse **ben** oyum. Öylesine bağımsız ve yeğniyim ki bu hafifliğin şiddetinin bedelini bir gün **öderim** diye düşünüyorum. Sanki varoluş **beni** cezalandırmak ister

gibi; yoğunluğundan bana düşen payını **benden** geri alarak bu yoğunluğa, olur olmadık herkese ve her şeye fazlasıyla katlayarak sunuyor. **Ülkem** yok, **cinsim** yok, **soyum** yok, **ırkı** yok; ve bunlara mal ettirici biricik güç, **inancım** yok. Hiçlik tanrısının kayrasıyla kutsanmış **ben** yalnızca buna inanabilirim, **ben**. Yere göğe zamana denize kayalara ve kuşlara da dokunan aynı tanrı değil mi? Bu kutla tanrının yönetkenliğinde, olmayan ellerimle bir yok-tanrı'yı tutuyor ve ölçüyorum yokluğun ağırlığını. Kefe'lerinden birine onun oylumu pekâlâ sığıyor, diğerine duygular, duyumlar ve düşünceler yığılıyor, işte yetkin eşitlik... her gün her gece bu eşitliğin bilgisiyle geçiyor. Bir eskiciden satın alınmış bu teraziyi birgün başka bir eskiciye vereceğim, o gün, tozanlarım her bir yana dağılıp toprağın suyun ölümsüzlüğüne eklemenecekler ve ben özgürleşeceğim.

Sylvia Plath

Çeviri : Enis Akın

boyunayım

Ama enine olmayı tercih ederdim.

Ben kökünü toprağa batırmış bir ağaç değilim

Taşları ve o ana sevgisini emen
Bu yüzden büyüyemiyorum parlak yapraklara her nisan,

Bir çiçek tarhının güzelliği de
olamadım ne yazık ki

Sanki özenle boyanmış ve kendi
payına düşen hayranlarını kabul eder gibi,

Pek yakında bütün yapraklarından
birer birer döküleceğini bilmeden.

Benimle karşılaştırılırsa, ölümsüz
sayılır bir ağaç

Ve bir çiçek o kadar uzun boylu
değildir belki, ama kalkışmanın
anlamını bilir,

Bense ömrünü bir ağacın,
cesaretini istiyorum bir çiçeğin.

Bu gece, yıldızların o sonsuz
incelikte ışıkları altında,
Ağaçlarla çiçekler serin kokularını
serperlerken havaya.

Aralarında yürüdüm, hiçbiri
farkıma varmadan.

Uykuya dalmadan düşünürüm de
bazen

Ben de onlar gibiyim aslında -
Düşüncelerim bulanır sonra.

Uzanıp yatmak, daha doğal geliyor
bana.

Sınırı olmayan sohbet yürürlüğe
girdiği zaman, gökle aramızda.

Ve son kez uzanıp yattığımda bir
gün **ben** asıl o zaman yararlı
olacağım:

O gün ağaçlar **bana** bir kez olsun
dokunabilecek ve **benimle**
ilgilenecek vakti olacak çiçeklerin.